КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Навчально-науковий інститут права
Кафедра екологічного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора
з навчальної роботи
_____
«27» серпня 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

для здобувачів освіти

галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 103 Науки про Землю
освітній ступінь Бакалавр
освітня програма Геоекологія та екосистемні послуги
вид дисципліни Обов'язкова

Форма навчання	**денна**
Навчальний рік	**2025/2026**
Семестр	**3**
Кількість кредитів ECTS	**3**
Мова викладання, навчання та оцінювання	**українська**
Форма заключного контролю	**залік**

Викладач: кандидат юридичних наук, доцент, доцент **Шараєвська Тетяна Анатоліївна**

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____(_____) «___»_____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «___»_____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «___»_____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2025

Розробник:
Шараєвська Тетяна Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри екологічного права Навчально-наукового інституту права;

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол №1 від «26» серпня 2025 р.
Завідувач кафедри фізичної географії та геоекології

_____ Людмила БІЛОУС

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету
Протокол від «27» серпня 2025 року №7

Голова науково-методичної комісії _____ (Наталія КОРОГОДА)

2

1. Метою дисципліни є формування належного рівня теоретичних знань і практичних вмінь та навичок щодо самостійного розв'язання завдань, пов'язаних із екологічним правом: визначення змісту правового регулювання у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки, реалізації та захисту екологічних прав громадян, визначення стану розвитку та реалізації природоохоронного законодавства й особливостей його застосування, тощо. Вивчення даної дисципліни зумовлюється актуальністю, складністю і міждисциплінарним характером правових питань, що розглядаються в даному курсі.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:
2.1. Знати положення Конституції України, загальні положення різних галузей права та в цілому основ правознавства. Знати положення теоретичних основ правових засад формування та реалізації екологічного права та екологічного законодавства в межах, обумовлених програмою курсу.
2.2. Вміти застосовувати одержані знання щодо правового регулювання відносин у галузі використання природних ресурсів, охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки; вирішувати основні практичні завдання, пов'язані із застосуванням норм природоохоронного законодавства та екологічного права тощо.
2.3. Володіти елементарними навичками з аналізу та характеристики нормативно-правових актів, які регулюють відносини в сфері природокористування, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна «Природоохоронне законодавство та екологічне право» є обов'язковою навчальною дисципліною освітньої програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 103-Науки про Землю. Форми викладання та методи навчання цієї дисципліни спрямовані на проведення правового аналізу та вивчення природоохоронного законодавства та екологічного права. В межах навчальної дисципліни вивчаються положення Конституції України, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», поресурсових кодексів та законів України, природоохоронне законодавство України, в тому числі підзаконні нормативно-правові акти – укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади, які врегульовують еколого-правові відносини, спрямовані на реалізацію екологічних прав громадян, охорону довкілля, забезпечення екологічної безпеки та використання природних ресурсів. Серед них положення земельного, водного, лісового, фауністичного, гірничого, атмосфероохоронного, природно-заповідного, курортного, рекреаційного законодавства, законодавства про екологічну мережу України, законодавства у сфері забезпечення екологічної безпеки України тощо, а також положення теорії екологічного права в межах, обумовлених програмою курсу. Курс навчальної дисципліни передбачає вивчення здобувачами освіти чинного природоохоронного законодавства України, юридичної літератури, основних понять та спеціальної термінології екологічного права.

4. Завдання дисципліни (навчальні цілі):

Основними завданнями дисципліни є:
- навчити здобувачів освіти застосовувати загальні та спеціальні юридичні знання з теорії екологічного права та природохоронного законодавства, розв'язувати практичні еколого-правові проблеми;
- сформувати в здобувачів освіти еколого-правову культуру та екологічну свідомість;
- навчити здобувачів освіти спеціальних знань щодо юридичної природи екологічних відносин, механізму забезпечення ефективності правового регулювання цих відносин;
- сформувати здатність виявляти, ставити та вирішувати питання реалізації еколого-правових проблем в природоохоронній сфері найбільш оптимальним шляхом;
- навчити приймати обґрунтовані рішення щодо застосування еколого-правових норм при розв'язанні спірних питань.

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) ступінь вищої освіти, галузь знань 10 «Природничі науки», спеціальність 103 – «Науки про Землю») дисципліна забезпечує набуття здобувачами освіти таких *компетентностей*: знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності предметної області наук про Землю; здатність спілкуватися іноземною мовою в тому числі в галузі екологічного права; прагнення до збереження природного навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки за допомогою застосування знань природоохоронного законодавства; здатність до всебічного аналізу складу і будови геосфер; знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства; здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю; здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем шляхом застосування положень природоохоронного законодавства; здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук та екологічного права; знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля, збалансованого природокористування та природоохоронного законодавства й екологічного права.

Опанування даної дисципліни направлене на формування наступних компетентностей: **ЗК04.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. **ЗК06.** Здатність спілкуватися іноземною мовою. **ЗК11.** Прагнення до збереження природного навколишнього середовища. **СК05.** Здатність до всебічного аналізу складу і будови геосфер.

5. **Результати навчання за дисципліною:**

Результат навчання (1. знання; 2 - вміння; 3. комунікація; 4. автономнія та відповідальність)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1.1	Знати положення Конституції України, загальні положення міжнародного екологічного законодавства та екологічного законодавства Європейського Союзу, систему та зміст екологічного законодавства України, які регулюють відносини в природоресурсній, природоохоронній сфері та в сфері забезпечення екологічної безпеки.	*Лекція, семінарські заняття, самостійна робота*	*Контрольна робота, експрес опитування, самостійна робота, тест, залік*	20
1.2	Знати норми національного та міжнародного екологічного права і законодавства та вміти застосовувати їх у складних форс-мажорних обставинах, діяти професійно, безпечно та толерантно: 1) у різних природних умовах (за надзвичайних екологічних ситуацій природного характеру, ліквідації їх негативних наслідків та відтворення і відновлення природних об'єктів та ресурсів в цих умовах); 2) в соціально-економічних умовах (за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного характеру; при розробці екологічної складової державних, регіональних та інших програм); 3) в етнокультурних умовах (у практичному впровадженні конституційних засад, зокрема щодо консолідації та розвитку української нації, забезпечення екологічної безпеки та відновлення екологічної рівноваги).	*Лекція, семінарські заняття, самостійна робота*	*Контрольна робота, експрес опитування,самостій-на, робота, тест, залік*	20
2.	Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою отриманя нових знань та	*семінарські заняття, самостійна робота*	*виступ з доповіддю, презентація доповіді, доповнення/диск*	20

	процедур в сфері застосування норм міжнародного екологічного права на міжнародному та національному рівні		*усія по виступу, опитування, виконання реферативої роботи*	
3.1	Вирішувати основні практичні завдання, пов'язані із застосуванням норм природоохоронного законодавства. Вміти застосовувати одержані знання щодо правового регулювання відносин у галузі використання природних ресурсів, охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки.	*Лекція, семінарські заняття, самостійна робота*	*Контрольна робота, опитування, кейс-задача, ситуаційне завдання, тест, доповіді, залік*	10
3.2	Демонструвати вміння зберігати й примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі: 1) розуміння історії та закономірностей розвитку наук про Землю, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство; 2) усвідомлення важливої ролі еколого-правової науки в забезпеченні ефективності регулювання суспільних відносин у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки; 3) використання іноземних мов у професійній діяльності з метою аналізу міжнародного та європейського екологічного законодавства.	*Лекція, семінарські заняття, самостійна робота*	*Контрольна робота, опитування, кейс-задача, ситуаційне завдання, тест, доповіді,залік*	10
4.1	Вміти приймати і обґрунтувати рішення щодо збереження й охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки, зокрема при здійсненні аналізу нормативно-правових актів, які регулюють екологічні відносини.	*Лекція, семінарські заняття, самостійна робота*	*Контрольна робота, кейс-задача, тест, реферат, залік*	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання:

Результати навчання дисципліни **Програмні результати навчання**	**1.1**	**1.2**	**2.**	**3.1**	**3.2**	**4.1**
ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю, геоекології, маркетингу й відновлення екосистемних послуг.	+		+			+
ПР04. Використовувати інформаційні технології та моделі в області наук про Землю, геоекології, організації екосистемних послуг.		+		+		
ПР09. Вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу.			+	+	+	
ПР13. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення, зокрема й щодо організації екосистемних послуг.	+				+	
ПР18. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.				+		+
ПР20. Уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.	+	+				

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання здобувачів освіти

- семестрові форми оцінювання:

Заняття проводять у вигляді лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна заліком.

- семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні виступу на семінарах з доповіддю, презентацією доповіді, доповнення/дискусії по виступу, опитуванні, виконанні реферативої роботи.

Організація оцінювання: опитування в усній чи у письмовій формі проводиться після завершення викладання всіх тем. Реферативні роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення семінарських занять.

*1. **Контрольна робота:** РН 1.1-4.1 – 5/2,5 балів;*
*2. **Експрес опитування та опитування:** РН 1.1-3.2 – 5/2,5 балів;*
*3. **Самостійна робота:** РН 1.1-1.2 – 5/2,5 балів;*
*4. **Кейс-задача:** РН 3.1-4.1 – 5/2,5 балів;*
*5. **Ситуаційне завдання:** РН 3.1-3.2 – 5/2,5 балів;*
*6. **Тест:** РН 1.1-4.1 – 10/5 балів;*
*7. **Реферат:** РН 4.1 – 10/5 балів;*
*8. **Доповіді (дискусії та доповнення):** РН 3.1-3.2 – 5/2,5 балів.*

- підсумкове оцінювання:
Підсумкова оцінка з освітнього компонента в цілому, підсумковою формою контролю за яким встановлено залік, визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання під час семестру (оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються) та оцінки, отриманої під час заліку.
Формою проведення заліку є письмова робота/тестова контрольна робота та/або усне опитування (за переліком питань). Результатами навчання, які оцінюються в письмовій/тестовій контрольній роботі та/або усному опитувані, є РН 1.1-4.1. Максимальна кількість балів, яка може бути отримати здобувачем освіти під час заліку, становить 40 балів за 100 бальною шкалою.
Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни, оцінка за залік не може бути меншою 24 балів.
Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.
Умови допуску до заліку: *Обов'язковою умовою допуску до заліку є відпрацювання практичних робіт та написання контрольних робіт. Здобувач освіти не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше ніж 36 балів.*

7.2. Організація оцінювання
Лектор здійснює контрольне опитування здобувачів освіти по завершені викладення питань першої та другої частини лекційного матеріалу. Лектор повідомляє здобувачів освіти про проведення такого опитування на попередній перед опитуванням лекції. За ці опитування здобувач освіти може отримати до 5 балів.
Такі завдання як: підготовка реферату, доповіді на задану тему тощо здобувачі освіти виконують у два етапи. Перший етап: виконання та оформлення завдання. Другий етап: представлення результату виконаного завдання на семінарському занятті, його обговорення та оцінка. Інші завдання виконуються здобувачами освіти безпосередньо під час проведення семінарського заняття. Остаточна сума балів за семестр оголошується здобувачам освіти на підсумковому (останньому) семінарському занятті.

У випадку відсутності здобувача освіти на лекції або семінарському занятті з поважних причин, він може відпрацювати пропущене заняття в поза аудиторний час (час консультацій викладача), шляхом усного та/або письмового опитування, розв'язання кейс-задачі, виконання індивідуального самостійного завдання. За невідпрацьовані заняття бали не нараховуються. За 5 днів до початку сесії викладач припиняє приймати відпрацювання.

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року

7.3. Шкала відповідності оцінок

Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Семінарські	Самостійна робота	
Частина 1. Загальна характеристика екологічного права					
1	Тема 1. Екологічне право як галузь права: загальна характеристика.	1	2	2	
2	Тема 2. Джерела екологічного права: природо ресурсне, природоохоронне та антропоохоронне законодавство	2	4	6	
3	Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян.	1	1	3	
4	Тема 4. Право власності на природні ресурси та право природокористування.	1	2	3	
5	Тема 5. Правові засади екологічного управління.	1	1	3	
6	Тема 6. Економіко-правовий механізм в галузі екології.	-	1	2	
7	Тема 7. Юридична відповідальність та її природоохоронне значення у забезпеченні екологічного правопорядку.	-	1	3	
Контрольна робота 1		х			
Частина 2. Природоресурсне право. Природоохоронне право					
8	Тема 8. Правовий режим використання та охорони земель в Україні.	-	-	2	
9	Тема 9. Правовий режим використання та охорони надр в Україні.	1	2	3	
10	Тема 10. Правовий режим використання та охорони вод в Україні.	1	2	3	

11	Тема 11. Правовий режим використання та охорони лісів та об'єктів рослинного світу в Україні.	1	2	3	
12	Тема 12. Правовий режим використання та охорони об'єктів тваринного світу в Україні.	1	2	3	
13	Тема 13. Правовий режим використання та охорони атмосфероохоронне право України.	1	2	3	
14	Тема 14. Правовий режим окремих територій та об'єктів природно-заповідного фонду.	1	2	3	
15	Тема 15. Правовий режим лікувально-оздоровчих зон та курортів, використання та охорони рекреаційних зон.	1	2	3	
16	Тема 16. Правовий режим використання та охорони виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.	1	2	3	
Контрольна робота 2		x		**48**	
	ВСЬОГО	**14**	**28**		

Загальний обсяг *90год.,* в тому числі:
Лекцій **– *14 год*.**
Семінарські заняття – ***28 год*.**
Самостійна робота **– *48 год*.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посібн. – К.: Знання-Прес, 2002. – 331 с.
2. Балюк Г.І. Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): навч. посібник. Вид. 2-е, виправлене і доповнене. Чернівці: Кондратьєв А.В., 2020. 204 с.
3. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаев та ін.; За ред. В.К. Попова, А.П. Гетьмана. – Харків: Право, 2007. – 485 с.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / Г.І. Балюк, М.В. Краснова, Ю.С. Шемшученко та інші; За ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: "Юридична думка", 2005. – 848 с. та перевидання у 2008. – 856 с.
5. Екологічне право України: навч. посіб. / Кобецька Н.Р. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 352 с.
6. Екологічне право України: навч. посіб. / за ред. проф. І.І. Каракаша, д.ю.н. Т.Є. Харитонової, к.ю.н. А.І. Черемнової; вид. 1-е. Одеса: Гельветика, 2018. 408 с.
7. Екологічне право України: підруч. для студ. вищих навч. закладів/ за ред. Каракаша І.І. – Одеса: Фенікс, 2012. – 788 с.
8. Євстігнєєв А.С. Екологічна безпека спеціального природокористування в Україні у контексті сталого розвитку: теоретико-правові аспекти: монографія / А.С. Євстігнєєв. – К.: МПБП «Гордон», 2018. – 494 с.
9. Костицький В.В. Екологічне право України: Підручник, – Дрогобич: Коло, 2012. – 360 с.
10. Екологічне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / за ред. Каракаша І.І. – Одеса: Фенікс, 2012. – 788 с.

11. Екологічне право: [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А.П. Гетьмана. – Х.: Право, 2013. – 432 с.
12. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Загальна частина: підручн. К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2021. 190 с.
13. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Спеціальна та Особлива частини: підручн. К.: НУБіП України, 2023. 278 с.
14. Малишева Н.Р. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»/ Н.Р. Малишева, М.І. Єрофеєв. – Харків: Право, 2017. – 416 с.
15. Природноресурсове право України: Навч. посіб. / За ред. І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2005. – 376 с.
16. Проблеми права екологічної безпеки: навч. посіб. / М.В. Краснова, Г.І. Балюк, А.Г.Бобкова [та ін.]; під заг. ред. М.В. Краснової та Р.С. Кіріна; відп. ред. В.І. Андрейцев; М-во освіти і науки України. – К.: НГУ, 2016. – 575 с.
17 Позняк Е.В., **Шараєвська Т.А.,** Заєць О.І., Сіньова Л.М. Здобутки та перспективи розвитку в Україні аграрного, земельного, екологічного, трудового права та права соціального забезпечення: сучасні наукові дискусії. Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. – 2021/4. – С. 109-120.

Додаткові:

1. Балюк Г.І. Досвід правового регулювання відносин щодо охорони навколишнього середовища та забезпечення екологічних прав громадян на рівні Європейського Союзу та його значення для адаптації законодавства України / Г.І. Балюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. – К., 2007. – № 5. – С. 77–98.
2. Балюк Г. І. Проблеми кодифікації та реалізації екологічного законодавства України // Фіксований виступ на круглому столі: “Екологічний кодекс: міфи та реальність”. – Київ, 12-13 травня 2005 року. – К., 2005. – 7 с.
3. Бредіхіна В. Л. Конституційні засади права громадян на безпечне навколишнє середовище: монографія / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2008. – 168 с.
4. Велика Українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т.14: Екологічне право / редкол.: Ю.С.Шемшученко (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім.В.М. Корецького НАН України. – 2018. – 776 с.
5. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2002. – 634 с.
6. Григор’єва Т.В. Правове регулювання використання й охорони водних живих ресурсів. – Автореф. … к. ю. н. … 12.00.06. – Х.: Національна юридична академія України Імені Ярослава Мудрого, 2005. – 16 с.
7. Кірін Р.С. Поняття надр: еколого-правові аспекти // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2001. – Випуск 44. – С. 47–54.
8. Кірін Р.С. Принципи законодавчого регулювання видобування корисних копалин: історико-правовий аналіз // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2001. – Вип. 41. – С. 74–80.
9. Качурінер В.Л. Становлення і развиток політики Європейского Союзу в галузі охорони навколишнього середовища та екологічних стандартів виробництва // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. – № 5. – С. 326–331.
10. Ковальчук Т.Г. Право постійного і тимчасового користування лісами: юридичні ознаки та особливості змісту // Право України. – 2011. – № 2. – С. 148–155.
11. Ковтун О.М. Правові аспекти охорони територій та об’єктів природно-заповідного фонду України. – Автореферат дис. … канд. юрид. наук: 12.00.06. – К., 2008. – 16 с.

12. Комарна Л.М. Систематизація екологічного законодавстваУкраїни: [монографія] / Коморна Людмила Миколаївна; Ін-т законодав. Передбачень і прав. Експертизи. – К., Дрогобич: Коло, 2015. – 146 с.
13. Комарницький В.М. Право спеціального природокористування: монографія / В.М. Комарницький; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ, 2011. – 423 с.
14. Краснова М.В. Проблеми компенсації шкоди за екологічним законодавством України. – Автореф. дис. … д-ра юрид. наук: 12.00.06. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2010. – 34 с.
15. Краснова М.В. Правове забезпечення участі громадськості в процесі прийняття рішень, що стосуються довкілля. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Юридичні науки. – 2002. – Вип. 48. – С. 263–273.
16. Краснова М.В. Проблеми імплементації в Україні положень Орхуської конвенції // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Юридичні науки. – 2000. – Вип. 40. – С. 30–35.
17. Малишева Н.Р. Етичні принципи – правові норми: діалектика взаємодії (роздуми в контексті прийняття Декларації етичних принципів, пов'язаних зі зміною клімату / Н.Р. Малишева // Правова держава. – 2018. – Вип. 29. – С. 176 – 183.
18. Позняк Е.В. Еколого-правова культура природного заповідання в Україні (на прикладі створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2019. – Вип. 4 (111). – С. 55 – 62.
19. Позняк Е.В., Шараєвська Т.А. Правові проблеми та перспективи розвитку екологічного моніторингу в Україні з урахуванням міжнародного співробітництва та євроінтеграції // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2019. – Вип. 1 (108). – С. 31–42.
20. Правові форми екологічного контролю: Навчальний посібник / Краснова М.В., Позняк Е.В., Коваленко Т.П. та ін. (за ред. Краснової М.В.). – К.: Алеута, 2012. – 760 с.
21. Третяк Т. О. Поняття реалізації права на екологічну безпеку // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2005. – Вип. 65. – С. 23–26.
22. Sharaievska T. Climate change as a threat to environmental safety: international legal regulation // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. – Vol. 5. – №. 2. –2018.–P. 145-151.
23. Шарапова С.В. Правове забезпечення екологічного моніторингу в Україні // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.06. – Х., 2002. – 19 с.
24. Шершун С. М. Еколого-правове регулювання лісокористування в Україні // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право, аграрне право, екологічне право, природоресурсове право". – К., 2005. – 17 с.

Перелік інтернет-посилань:

1. Електронна версія журналу «Екологія. Право. Людина» – http://epl.org.ua
2. Офіційний сайт міжнародної природоохоронної організації Всесвітній фонд природи (WWF) – https://wwf.ua/about_wwf/history_wwf2
3. Офіційний сайт міжнародної природоохоронної організації Greenpeace – https://www.greenpeace.org/international
4. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України – https://mepr.gov.ua
5. Офіційний сайт Державної екологічної інспекції України – https://www.dei.gov.ua
6. UNESCO World Conference on Education for Sustainable Development – Pre-conference workshops: URL:
https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/ESDfor2030-workshops

7. World Environmental Education Congress (WEEC) Network. Official Site: URL: https://weecnetwork.org
8. Earth Charter Center for Education for Sustainable Development. Official Site: URL: https://earthcharter.org/education-sustainable-development
9. Foundation for Environmental Education (FEE). URL: https://www.fee.global
10.Yakushima Environmental and Cultural Foundation. URL: https://www.yakushima.or.jp/en